

Informace k výskytu vši dětské (hlavové) v dětských kolektivech

Poslední roky se na KHS obrací rodiče i pracovníci výchovných zařízení s dotazy na problematiku hubení vši dětské (hlavové). Současná situace je důsledkem vzniku odolnosti vši na účinné látky v dříve používaných léčivých přípravcích, používáním šetrnějších odlišivacích přípravků a zvýšeným nabízením nedostatečně účinných kosmetických prostředků v lékárnách. Rodičům se proto opakovaně nedaří vši zcela vyhubit a tím dochází k opakovanému a zvýšenému šíření vši v dětských kolektivech. Naše studie ukázaly, že na Olomoucku cca 5-20% dětí ve školkách a na prvním stupni základních škol má ve vlasech známky po výskytu vši. Tento výskyt není nijak dramatický a zhruba odpovídá výskytu v západních zemích Evropy.

Doporučení pro předškolní a školní zařízení

Z právního hlediska je zavšivení považováno za infekční onemocnění „pediculosis“, u kterého hrozí šíření v dětském kolektivu. Z důvodu ochrany zdraví dětí v kolektivu by školky a školy neměly zařazovat zavšivené děti do dětského kolektivu. Ovšem diagnostikovat a léčit tuto „nemoc“ mohou pouze rodiče (zákonní zástupci) popř. lékaři, nikoli učitelé či vychovatelé (pokud k tomu nemají písemný souhlas od rodičů). Proto je nutné apelovat na rodiče, aby při každém zaznamenaném výskytu živých vši u svých dětí vždy informovali školu popř. školku, aby mohli být o výskytu vši v kolektivu informováni rodiče ostatních dětí. Jinak zde hrozí riziko opětovného přenosu vši na jejich již odlišvené dítě. Zároveň by rodiče neměli dítě s výskytem dospělých živých vši posílat do dětského kolektivu. Školka nebo škola musí spoléhat na svědomitost a odpovědnost rodičů. V případě oznámeného nebo hrozícího výskytu vši v kolektivu dětí, by školka nebo škola měla o tomto nebezpečí rodiče informovat (raději písemně) a požadovat po rodičích podepsané čestné prohlášení, že svému dítěti prohlédli hlavu dle pokynů a posílají dítě do kolektivu dětí školy nezavšivené tj. zdravě bez infekčního onemocnění. Pokud má školka nebo škola od všech rodičů podepsané takové prohlášení, nelze ji ani v případě opakovaného výskytu vši z ničeho vinit. V krajním případě mohou dle § 62a zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění, šetření a opatření v ohnisku zvýšeného výskytu vši zajistit pracovníci krajské hygienické stanice (např. z opakovaného podnětu rodičů, lékaře nebo samotné školky či školy), podobně jako je toto jejich úkolem u jiných závažnějších infekčních nemocí.

Doporučení pro rodiče

Podle § 31 odst. 1, písm. a) zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění, je rodič (zákonný zástupce) povinen pečovat o zdraví nezletilého dítěte. Je tedy i povinen sledovat výskyt vši a při zaznamenaném výskytu vši je rovněž povinen zajistit neodkladně léčbu tj. odlišvení dítěte. K odlišvování může použít pouze k tomu účelu určené přípravky či prostředky a musí dodržet jejich návod k použití. **Odlišvovací přípravky je možno aplikovat pouze při zjištěném výskytu živých vši.** Preventivní aplikace jakýchkoliv přípravků proti vším nemá smysl, protože po umytí vlasů účinek všech odlišvovacích přípravků mizí. Opakovaná preventivní aplikace odlišvovacích přípravků představuje zbytečné a neúměrné zatěžování dětského organismu. **Zavšivení dítěte lze prokázat nebo vyloučit pouze vyčesáváním vši pomocí speciálního hřebínku tzv. „všiváčku“** (běžně k dostání v drogeriích a zdravotnických potřebách). Vyčesávání vši se má provádět od kořínků vlasů alespoň 5 minut z celého povrchu vlasaté části hlavy. Vyčesávání vši je vhodné provádět nad světlou podložkou, popř. nad umyvadlem či vanou, na které jsou vyčesané vši dobře viditelné. **Pravidelné vyčesávání vlasů všiváčky představuje jedinou možnost účinné prevence před šířením vši.** Opakovaným důkladným vyčesáváním vši všiváčkem (alespoň každý třetí den) lze již během několika vyčesávání docílit úplného vymizení vši i bez aplikace odlišvovacích přípravků. U některých typů delších vlasů je však vyčesání všech vši technicky neproveditelné. Rovněž ostříhání vlasů na méně než 0,8 cm je další osvědčená metoda jak zamezit výskytu vši. Obecně platí, že **po aplikaci jakéhokoliv přípravku proti vším dle návodu nebo po důkladném vyčesání vši „všiváčkem“, je možno považovat dítě za neinfekční a zařazovat ho do dětského kolektivu.**

Vyčesávání vši z hlavy dítěte nad umyvadlem.

Problematika odvšívování dětí

V roce 2003 byla zaznamenána rezistence vši dětské na tehdy jediný volně dostupný léčivý přípravek a vývoj nového účinného léčivého přípravku proti vším se bohužel opozdil. Z tohoto důvodu se veš dětská v ČR značně rozšířila a následně vzrostla poptávka po odvšívovacích přípravcích. Na trhu se proto objevilo mnoho nových přípravků, které se začaly v lékárnách prodávat jako přípravky proti vším. Většinou se ale nejedná o léčivé přípravky či prostředky s ověřovanou účinností, ale o kosmetické prostředky s tzv. vedlejším antiparazitárním účinkem. Účinnost těchto kosmetických prostředků nemůže být ani ověřována, protože dle zákonných ustanovení přípravky uváděné na trh jako kosmetické prostředky nesmí obsahovat účinné látky na hubení vši a nesmí být prodávány za účelem léčby infekčních onemocnění tj. ani k léčbě pedikulózy. Kosmetické prostředky jsou proto prodávány pouze jako podpůrné přípravky zlepšující kvalitu pokožky či vlasů při výskytu či hubení vši jinými způsoby. Jejich používání za účelem léčby pedikulózy není proto možno v žádném případě oficiálně doporučovat. Účinnost přípravků uváděných na trh jako zdravotnické prostředky neboli pomůcky je založena na mechanickém či fyzikálním způsobu léčby, u které je nepravděpodobný vznik rezistence jako u léčivých přípravků založených na chemickém způsobu léčby. V podstatě všechny dostupné prostředky, které nejsou registrovány jako léčivé přípravky, více nebo méně usnadňují hubení vši vyčesáváním, např. tím, že vši na určitou dobu paralyzují či usnadní pročešávání vlasů. Proto je třeba při koupi každého přípravku proti vším věnovat zvýšenou pozornost deklarovanému účelu a návodu k jeho použití. **Přípravek, který by usmrcoval hnidy (vajíčka vši přilepená k vlasům) v současnosti na trhu není.** Na rozdíl od dříve používaných odvšívovacích přípravků (např. Jacutin, Diffusil H 92M aj.) nové přípravky obsahují účinné látky, které z důvodu ochrany zdraví dětí nepronikají do tkání a proto ani neusmrcují zárodky vši ukryté v hnidách. Ošetření je proto nutné vždy opakovat, aby se usmrtily i vši vylíhlé z hnid, které přežily první ošetření. Nové vši se z nakladených hnid líhnou do devíti dnů, proto se druhá aplikace odvšívovacích přípravků provádí kolem desátého dne po prvním ošetření. Několik dnů po druhém odvšívání je dále nutné provést kontrolu účinnosti odvšívání vyčesáváním vši z vlasů. Pokud při této kontrole budou vyčesány živé vši, použitý neúčinný přípravek nemá smysl dále aplikovat. Je nutné aplikovat jiný odvšívovací přípravek dle návodu nebo s dítětem navštívit lékaře. Při hubení vši vyčesáváním, je nutné důkladně vyčesávat vši dokud se vyskytnou, minimálně však ještě dva týdny po nález poslední dospělé vši. **Hnidy z vlasů nedokáže odstranit žádný přípravek ani hřeben.** Jediný způsob jak odstranit hnidu z vlasů je stahovat je po vlasu jednotlivě nehty. Údajně to jde lépe z vlasů navlhčených zředěným octem, popř. s pomocí některého kosmetického přípravku. Hnidu samičku vši přilepují jednotlivě ke kořínkům vlasů. Poté se hnidu vzdalují od pokožky podle toho jak vlas roste tj. cca 0,5 mm za den. Hnidu vzdálenou od pokožky hlavy více než 5 mm jsou tedy již prázdné nebo mrtvé. Tyto hnidu dále postupně odrůstají s vlasem dokud nejsou odstříženy spolu s částí vlasu, na které jsou nalepeny. **Přetrvávající výskyt hnid u již ošetřeného dítěte nelze považovat za opakované zavšívání.** Pouze spatření živých pohyblivých se vši ve vlasech nebo jejich vyčesání všiváčkem je důkazem pokračujícího nebo opakovaného zavšívání a důvodem k aplikaci odvšívovacího přípravku. Opakující se výskyt vši u dětí bohužel někteří rodiče zkoušejí řešit i různými nedovolenými způsoby. Proto na závěr upozorňujeme, že použití petroleje proti vším (případně jiných hořlavých látek), jak bylo před několika lety dokonce "doporučováno" jednou stařenkou v televizi, nepřipadá v žádném případě v úvahu. Petrolej je jednou z frakcí destilace ropy, nemá proto standardní chemické složení a někdy obsahuje značně škodlivé látky s leptavými účinky. Pracovníci KHS se již mnohokrát setkali i s vážným poškozením a poleptáním pokožky hlavy dětí od petroleje. Navíc se jedná o nebezpečné použití hořlaviny a mnohokrát již došlo k vážnému popálení či dokonce uhoření dítěte.

Vývojový cyklus vši dětské (Pediculus capitis)

